

2021-09-09
S2021/06332 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att utveckla förutsättningar för insamling av väntetidsdata

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla myndighetens förutsättningar för att samla in väntetidsdata med syfte att följa upp och analysera hälso- och sjukvårdens tillgänglighet med fokus på väntetider. I uppdraget ingår att utreda vilka uppgifter som myndigheten behöver samla in för att kunna följa upp väntetider inom hälso- och sjukvården samt för att kunna följa och utvärdera vårdgarantins efterlevnad. Myndigheten ska göra en analys över vilka författningsmässiga och andra verksamhetsmässiga förutsättningar som myndigheten behöver för att kunna uppnå detta och ska lämna författningsförslag och förslag på andra eventuella åtgärder som myndigheten bedömer nödvändiga.

I arbetet med uppdraget ska Socialstyrelsen beakta hur eventuella skillnader i väntetider, som beror på till exempel socioekonomi eller kön, kan uppmärksammas i uppföljningen av hälso- och sjukvårdens tillgänglighet.

Socialstyrelsen ska även redogöra för hur regionerna på sikt kan ta del och dra nytta av myndighetens statistik och analyser om hälso- och sjukvårdens tillgänglighet, baserat på de uppgifter som samlas in.

Socialstyrelsen ska genomföra en konsekvensbeskrivning och analys av de förslag som lämnas inom uppdraget. Myndigheten ska bland annat lämna en beskrivning och analys över vilka konsekvenser förslagen får för regionerna samt vårdgivare i form av t.ex. inrapportering av data och andra eventuella verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser. Om förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen ska de särskilda överväganden som gjorts i

enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen redovisas. Myndigheten ska vidare beskriva förslagets konsekvenser för skyddet av personuppgifter och redogöra för hur behovet av skyddet för den personliga integriteten säkerställs samt ska i analyserna redovisa och beakta tillämplig dataskyddsreglering. Myndigheten ska också analysera och redovisa förslagets konsekvenser för offentlighets- och sekretessregleringen.

Socialstyrelsen får för uppdragets genomförande använda 1 000 000 kronor under 2021. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna, anslagsposten 1 Insatser för att korta vårdköerna. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2021. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2022. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 oktober 2022. En delredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 mars 2022. Redovisningarna ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

I genomförandet av uppdraget ska Socialstyrelsen föra dialog med regionerna och Sveriges Kommuner och Regioner. Socialstyrelsen ska även samverka med relevanta myndigheter såsom till exempel Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Inspektionen för vård och omsorg avseende bl.a. behovet av information och data samt kunskapsutbyte när det gäller uppföljning av hälso- och sjukvårdens tillgänglighet. I relevanta delar av uppdraget ska myndigheten även samverka med Integritetsskyddsmyndigheten samt E-hälsomyndigheten och beakta deras arbete med uppdraget om en förstudie för utveckling av ett statligt, nationellt datautrymme för hälso-data inom bild-diagnostik (S2021/05259). Socialstyrelsen ska även föra dialog med Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (S 2020:12).

Bakgrund

Långa väntetider har varit ett problem i svensk hälso- och sjukvård sedan lång tid tillbaka. Skillnaderna i väntetider mellan regionerna är dock stora, liksom mellan olika delar av hälso- och sjukvården. Covid-19-pandemin har även inneburit stora tillgänglighetsutmaningar inom hälso- och sjukvården då

ett stort antal vårdinsatser har behövt skjutas upp för att prioritera omhändertagandet av patienter med covid-19 och annan akut vård, vilket har medfört att väntetiderna har blivit längre. Att korta väntetiderna inom hälso- och sjukvården är en prioriterad fråga för regeringen och flera insatser har genomförts under mandatperioden för att förbättra tillgängligheten men också för att möta upp de omedelbara tillgänglighetsutmaningar som uppstått som en konsekvens av covid-19-pandemin.

I augusti 2020 tillsatte regeringen Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (S 2020:12). Delegationen har i uppdrag att bland annat stödja regionernas arbete med att ta fram och genomföra regionala handlingsplaner för ökad tillgänglighet, stödja ett effektivt resursutnyttjande och kortare väntetider genom att informera om patienters valmöjligheter och att lämna förslag på hur överenskommelsen om kömiljarden kan vidareutvecklas. Utredningen har i delbetänkandet Vägen till ökad tillgänglighet – långsiktig, strategisk och i samverkan (SOU 2021:59) den 30 juni 2021 lämnat förslag som på olika sätt har bäring på statens roll i arbetet med en förbättrad tillgänglighet.

Utredningen bedömer bland annat att staten bör ta ett större ansvar för uppföljning, analys och utvärdering inom tillgänglighetsområdet. Vidare anser utredningen att tillgänglighetsområdet är ett område där en regelbunden, långsiktig och systematisk plan för uppföljning bör finnas.

Den nationella väntetidsstatistiken i Sverige har i flera utredningar och rapporter konstaterats innehålla brister, som påverkar kvaliteten och därmed tillförlitligheten i uppgifterna. Idag är det den nationella väntetidsdatabasen som är den huvudsakliga källan till information om väntetider i hälso- och sjukvården. Inom ramen för arbetet med att lämna förslag på hur överenskommelsen om ökad tillgänglighet kan vidareutvecklas har Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården uppmärksammat brister och svagheter i väntetidsdatabasen. Delegationen lämnar därför förslag som syftar till att förbättra väntetidsstatistiken. Även Myndigheten för vård- och omsorgsanalys beskriver utmaningar med brister i nationell väntetidsstatistik i rapporten I skuggan av covid-19 – Förändringar i befolkningens vårdkonsumtion till följd av pandemin under 2020. Vidare konstaterar myndigheten att register och sammanhållna databaser av god kvalitet är nödvändiga för att kunna göra oberoende systematiska uppföljningar och analyser av vården.

Ärendet

Regeringen bedömer att den statliga uppföljningen och analysen behöver utvecklas och förbättras för att möjliggöra effektiva insatser. För att regeringen ska kunna anpassa sin styrning av de insatser som görs inom hälso- och sjukvården och rikta resurserna dit behoven är som störst behövs kunskap om vårdens utveckling och behov. En förutsättning för detta är att staten har tillgång till relevant data för mer djupgående analyser. Regeringen bedömer att data om väntetider inom hälso- och sjukvården behöver utvecklas och kvaliteten behöver förbättras för att möjliggöra mer relevanta och nyanserade analyser och jämförelser.

Socialstyrelsen fick i juni 2020 i uppdrag att stödja regionerna i att hantera de uppdämda vårdbehoven samt att följa och analysera väntetider i hälso- och sjukvården (S2020/05634). I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på hur regeringen kan få kontinuerliga lägesbilder över utvecklingen av väntetider och vårdköer. I Socialstyrelsens delredovisning av uppdraget konstaterar myndigheten att väntetidsdata är en viktig grund för att skapa lägesbilder men att myndigheten idag inte har några egna register för att kunna följa väntetider och vårdköer. För att kunna fördjupa arbetet med väntetidsdata behöver dessa uppgifter samlas in. En sådan insamling kräver dock en juridisk analys, enligt myndigheten. Socialstyrelsen bedömer även att det finns begränsningar i dagens insamling av väntetidsdata som innebär ett hinder för att vidare utveckla arbetet med att följa patientens väntan på vård.

Detta uppdrag ska ses som en del av statens samlade arbete med att stärka den statliga uppföljningen av hälso- och sjukvården. I december 2020 fick Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla den statligt nationella samordningen och uppföljningen av cancervården (S2020/09801). Uppdraget är avgränsat till cancerområdet, men kan på sikt komma att inbegripa fler områden, i syfte att stärka den statliga uppföljningen av hälso- och sjukvården. Som en del i det uppdraget ingår att genomföra ett pilotprojekt där Socialstyrelsen ska ta fram ett koncept för hur väntetider inom cancervården kan följas upp. Det uppdrag som nu lämnas ska därmed följa inriktningen i uppdraget som nämns ovan om att utveckla den statligt nationella samordningen och uppföljningen av cancervården. Det innebär att Socialstyrelsen även i detta uppdrag ska beakta att myndighetens arbete till exempel ska kunna bidra till att relevanta statliga myndigheter kan agera mer sammanhållet, har tillgång till relevant data för mer djupgående analyser, verka för att analysarbetet blir mer fokuserat på att belysa utvecklingsbehov och möjliga insatser samt

arbeta för att data i hälsodataregistren uppdateras med tätare intervall genom att se över hur inrapportering kan ske mer automatiserat.

Det finns en internationellt framväxande trend att eftersträva att data ska vara FAIR, d.v.s. sökbar, tillgänglig, interoperabel och återanvändningsbar och inte samlas in flera gånger till olika databaser. Socialstyrelsen ska därför verka för att insamlad data ska vara tillgänglig för kommuner och regioner samt andra relevanta aktörer, i enlighet med FAIR-principerna.

Med utgångspunkt i ovanstående bedömer regeringen att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla myndighetens förutsättningar för att samla in väntetidsdata med syfte att följa upp och analysera hälso- och sjukvårdens tillgänglighet med fokus på väntetider och stärka arbetet med en mer datadriven hälso- och sjukvård.

På regeringens vägnar

Ardalan Shekarabi

Anna Gyllenstrand

Kopia till

Finansdepartementet/BA, OFA K

Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (S 2020:12)

E-hälsomyndigheten

Inspektionen för vård och omsorg

Integritetsskyddsmyndigheten

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Samtliga regioner

Sveriges Kommuner och Regioner